

13.10.2021

Ärende/13

§ 302

Den av ledamoten Petrus Pennanen väckta motionen om samservice som stöd för barn med särskilda behov och deras föräldrar

HEL 2021-004210 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige betraktade motionen som slutbehandlad.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtutettu Petrus Pennasen aloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Beslutet stämmer överens med förslaget.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Petrus Pennanen och 23 andra ledamöter föreslår i sin motion att en kontaktperson samordnar tjänster som erbjuds som stöd för barn med särskilda behov och deras föräldrar enligt principen om ett enda serviceställe.

Servicekedjorna för barn med särskilda behov och deras föräldrar utvecklas som bäst i samverkan mellan sektorerna och den specialiserad sjukvården. Målet är att styra olika aktörer att på ett övergripande sätt identifiera klientens livssituation och nivå av servicebehov, så att barn, unga och familjer får rätt riktad service i rätt tid.

Alla barn eller unga med neuropsykiatriska symptom är inte i behov av barnskydd, socialt arbete för unga, familjesocialarbete eller social arbete för personer med funktionsnedsättning. Barnets säregenhet definieras på olika sätt i hälsovårdens och rehabiliteringens lagstiftning, socialvårdens lagstiftning och i lagstiftningen som gäller småbarnspedagogik, undervisning och elevvård. Det här påverkar splittringen av servicen. I registerlagstiftningen är elevvårdens och social- och hälsovår-

13.10.2021

Ärende/13

dens klient- och patientdata dessutom i olika register. Proffs som arbetar med barn och familjer har i regel inte rätt att granska klienters uppgifter över registergränserna.

Familjecentren strävar efter att fungera enligt principen om ett enda serviceställe. Familjecentret samlar ihop tjänster för barn och familjer, från förebyggande hälso- och socialvårdstjänster till vissa specialtjänsterna. Barn, unga och familjer som har ett stort behov av tjänster, erbjuds en integrerad servicehelhet. Via socialhandledningens telefon-tjänst för barnfamiljer får familjer och proffs inom småbarnspedagogiken handledning, stöd och styrning för att söka sig till familjecentrens tjänster.

Stödet för barnets inläring och skolgång ordnas i första hand i den egna undervisningsgruppen. I småbarnspedagogiken eller skolan kan barnet behöva social- och hälsovårdens stödtjänster, som ordnas som en integrerad helhet i pedagogisk och medicinsk rehabilitering. Pedagogiska stödåtgärder och arrangemang i anslutning till studierna är utöver elevvårdens tjänster de främsta sätten att stöda uppväxten och den mentala hälsan hos barn och unga med neuropsykiatriska symptom. Tillgängligheten av mentalvårdsservice och missbrukarvård för unga förbättras som bäst genom en förstärkning av ungdomsstationsverksamheten.

Social- och hälsovårdsnämnden och fostrans- och utbildningsnämnden har gett utlåtande i ärendet. Svaret stämmer överens med utlåtandena.

Enligt 30 kap. 11 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Petrus Pennasen aloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Postadress
PB 1
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress
Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon
+358 9 310 1641
Telefax

FO-nummer
0201256-6

Kontonr
FI0680001200062637
Moms nr
FI02012566

13.10.2021

Ärende/13

Kaupunginhallitus 20.09.2021 § 641

HEL 2021-004210 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginhallitus katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15.06.2021 § 243

HEL 2021-004210 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon liitteenä olevasta valtuutettu Petrus Pennasen aloitteesta koskien yhden luukun periaatetta erityislasten ja heidän vanhempinsa tukemisessa:

Kaupunginhallitus on 30.9.2019 erityislasten ja -perheiden palvelupolkujen selvittämistä ja palvelujen parantamista koskevassa päätöksessään todennut, että palveluja selkeytetään ja edistetään koordinoitua sektorirajat ylittävää palveluyhteistyötä.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että asiakaslähtöistä hoito- ja palvelupolkujen toimintatapaa kehitetään edelleen. Palvelujen hajanaisuus ja koordinoimattomuus taklataan systemaattisella eri toimijoiden yhteistyöllä ja hyödyntämällä olemassa olevat palvelut nykyistä paremmin.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimialan kanssa

Monialaista yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveystoimialan vastuu / nimetty työntekijöiden kanssa vammaistyössä, lastensuojelussa ja sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen päätökseen liittyvän työntekijän kanssa. Erityisen tuen tarve määritellään tapauskohtaisesti, eikä se edellytä tiettyä diagnoosia.

Yhden luukun periaatteeseen pyritään vastaamaan perhekeskusten kautta. Perhekeskus kokoaa yhteen lasten ja perheiden palveluja ennaltaehkäisevistä terveyden- ja sosiaalihuollon palveluista tiettyihin erityispalveluihin. Lapsille, nuorille ja perheille, joilla on paljon palvelutarpeita, tarjotaan yhteen sovitettu palvelukokonaisuus.

Varhaiskasvatuksessa, koulussa tai oppilaitoksessa oleva oppija saattaa tarvita sosiaali- ja terveydenhuollon tukipalveluja kasvun ja kehityksen tueksi, jolloin pedagoginen ja lääketieteellinen kuntoutus muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toimii kiinteässä yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa, jossa vakiinnutetaan lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelumalleja.

Oppijan oikeus tukeen

Oppijalla on oikeus saada riittävää oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppijan, että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet.

Tuki annetaan oppijalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppijan etu välttämättä edellytä hänen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Tavoitteena ja periaatteena toiminnan järjestämisessä on kaikkien oppijoiden kohdalla, ei vain tuen toteuttamisessa ja tukea tarvitsevan oppijan osalta, inklusiivisuuden periaatteiden toteutuminen.

Oppilashuolto liittyy läheisesti kasvatus- ja opetustehtävään ollen oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä, sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä.

Päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten arjessa järjestettävät pedagogiset tukitoimet sekä oppimiseen ja opiskeluun liittyvät järjestelyt ovat ensisijaisia neuropsykiatrisesti oireilevan lapsen ja nuoren kasvun - ja mielen-terveyden tukemisessa.

Toimialan käytössä olevalla, noin kuuden miljoonan euron vuosittaisella myönteisen erityiskohtelun rahoituksella (PD- rahoitus) on pystytty ta- soittamaan kaupunkirakenteesta johtuvia alueellisia hyvinvointieroja. Monikielisten ohjaajien ja kouluvalmentajien tuen kokeilu ovat lisänneet mahdollisuuksia puuttua alueellisesti painottuviin tuen tarpeisiin.

Aloitteessa mainitun hoitopolun tarkoituksena on koota lapsen tai nuoren kehitystä tukevia lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, peruskoulun, kouluterveydenhuollon, toisen asteen oppilaitosten, opiskeluterveydenhuollon, terveysaseman, perheneuvolan sekä lapsiperheiden sosiaaliohjauksen, sosiaalityön ja lastensuojelun palveluja.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että toimijoiden ja palvelujen suuren määrän vuoksi yhden luukun –periaatteen sijaan erityislasten ja perheiden palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan paremmin kehittämällä palveluketjuja edelleen ja lisäämällä yhteistyötä muiden toimialojen sekä erikoissairaanhoidon kanssa. Lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi lisääntyy, kun perheet ohjautuvat oikeisiin palveluihin ja saavat oikea-aikaista ja asiantuntevaa palvelua.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Pasi Brandt, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 42527
pasi.brandt(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 08.06.2021 § 124

HEL 2021-004210 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Petrus Pennasen ja 23 muun valtuutetun aloitteesta koskien yhden luukun periaatetta erityislasten ja heidän vanhempiensa tukemisessa:

”Aloitteessa esitetään, että kaupunki toteuttaa kaupunginhallituksen vuoden 2019 päätöksen tavoitteiden mukaisesti ”yhden luukun” periaatteen erityislasten ja vanhempien tukemiseen. Aloitteen mukaan tämä tarkoittaa, että heillä on yhteyshenkilö, joka koordinoi neuvolan, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, peruskoulun, kouluterveydenhuollon, toisen asteen oppilaitosten, opiskeluterveydenhuollon, terveysaseman, perheneuvolan, lapsiperheiden sosiaaliohjauksen, sosiaalityön ja lastensuojelun palvelujen tuen lapselle sekä hänen vanhemmilleen heti, kun erityislapsen piirteet on tunnistettu.

Sosiaali- ja terveyslautakunta pitää tärkeänä, että palvelupolut ovat selkeästi kuvattuja ja että tarjolla olevat palvelut vastaavat erityislasten ja heidän perheidensä tarpeisiin.

Erityisen tuen tarve

Niille lapsille ja nuorille, joilla on neuropsykiatrista oirehdintaa sekä sosiaalihuoltolain mukainen erityisen tuen päätös, nimetään vastuusosiaalityöntekijä perhesosiaalityöstä tai nuorten sosiaalityöstä. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 3 §:ssä tarkoitetaan erityistä tukea tarvitsevalla lapsella lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai joka on erityisen tuen tarpeessa, koska hänellä on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalvuuja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Erityisen tuen tarve määritellään tapauskohtaisesti, eikä se edellytä tiettyä diagnoosia.

Vaikeavammaisille lapsille ja nuorille, erityishuollon asiakkaille sekä autistisille asiakkaille, joilla on vammaisten sosiaalityön tarve, määritellään vastuutyöntekijä vammaisten sosiaalityöstä.

Erityisen tuen tarpeisia lapsia on myös lastensuojelupalveluissa. Lastensuojelun asiakkuus on tarpeen, jos perhe ei halua ottaa vastaan välttämättömiä sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja ja/tai tuen tarve on sen kaltainen, että siihen pystytään vastaamaan vain lastensuojelulain (417/2007) mukaisilla palveluilla. Lastensuojelun asiakkaalle on nimetty lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijä vastaa palvelujen järjestämisestä palvelutarpeen arvioinnin mukaisesti.

Kaikilla neuropsykiatristesti oireilevilla lapsilla tai nuorilla ei ole lastensuojelun, nuorten sosiaalityön, perhesosiaalityön tai vammaisten sosiaalityön tarvetta, eikä omaa sosiaalityöntekijää tällöin ole edellä mainituista palveluista määritelty.

Lapsen erityisyys määrittyy eri tavoin terveydenhuollon ja kuntoutuksen lainsäädännössä, sosiaalihuollon lainsäädännössä sekä varhaiskasvatusta, opetusta ja oppilashuoltoa määrittävässä lainsäädännössä. Tämä vaikuttaa palvelujen pirstaleisuuteen.

Lisäksi rekisterilainsäädäntö jakaa oppilashuollon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedot eri rekistereihin, eikä lapsen ja perheen kanssa työskentelevillä ammattilaisilla ole lähtökohtaisesti oikeutta tarkastella asiakkaan tietoja yli rekisterien.

Perhekeskukset

Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkäri- ja terveydenhoitajapalvelut ovat käytössä kaiken ikäisillä kuntalaisilla Helsingin terveys- ja hyvinvointikeskuksissa. Perhekeskuksissa on ennaltaehkäisevän terveydenhuollon sekä sosiaalihuollon palveluja lapsiperheille.

Yhden luukun periaatteeseen pyritään vastaamaan perhekeskusten kautta. Perhekeskus kokoaa yhteen lasten ja perheiden palveluja ennalta ehkäisevistä terveyden- ja sosiaalihuollon palveluista tiettyihin erityispalveluihin. Lapsille, nuorille ja perheille, joilla on paljon palvelutarpeita, tarjotaan yhteen sovitettu palvelukokonaisuus.

Lapsiperheiden sosiaalineuvonnan puhelinpalvelusta perheet ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset saavat neuvontaa ja tukea sekä ohjausta perhekeskuksen palvelujen ja tuen piiriin hakeutumisessa.

Varhaiskasvatus ja opiskeluhoito

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vastaa perusopetuslaissa säädetystä lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Tuki on kolmiportainen; tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tukea on annettava heti, kun tuen tarve ilmenee, ja tukea on annettava niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeen.

Varhaiskasvatuksessa tai koulussa oleva lapsi saattaa tarvita sosiaali- ja terveydenhuollon tukipalveluja kasvun ja kehityksen tueksi. Ne järjestetään kokonaiskuntoutuksena siten, että kasvatuksellinen ja lääketieteellinen kuntoutus muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 4 §:n mukaan oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. Opiskeluhoitoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto, että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §). Nämä asiantuntijat toimivat yhteistyössä sekä yksilöiden että yhteisön kanssa.

Koulun arjessa järjestettävät pedagogiset tukitoimet sekä opiskeluun liittyvät järjestelyt ovat ensisijaisia neuropsykiatrisesti oireilevan lapsen ja nuoren kasvun ja mielenterveyden tukemisessa.

Sosiaali- ja terveystoimialan vuoden 2021 käyttösuunnitelman mukaiset toimet ja tavoitteet

Sosiaali- ja terveystoimialan vuoden 2021 käyttösuunnitelman mukaan tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä muiden toimialojen sekä erikoissairaanhoidon kanssa yhteisten palveluketjujen kehittämisellä ja käyttöönotolla. Lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjun kehittämisen tavoitteena on ohjata eri toimijoita tunnistamaan kokonaisvaltaisesti asiakkaan elämäntilanne ja palvelutarpeen taso ja toimimaan siten, että

raskaampien palvelujen tarve vähenee, asiakkaat ohjautuvat ennaltaehkäiseviin palveluihin ja tarve eri palveluiden yhdistelmiin tulee huomioiduksi. Mukana-ohjelman mukaisesti lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjun toimeenpano toteutetaan yhdessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja HUSin kanssa. Tavoitteena on lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy.

Kehitysvammaisten terveystalveluja uudistetaan sosiaali- ja terveystoimialan käyttösuunnitelman mukaisesti Uudenmaan yhteisessä kehittämissuunnitelmassa. Hankkeen keskeisiä tavoitteita ovat muun muassa kehitysvammaisten terveydenhoidon hoitopolkujen ja hoidon porrastuksen suunnittelu sekä toimivien konsultaatiokäytäntöjen rakentaminen.

Lasten ja nuorten varhaista tukea vahvistetaan sosiaali- ja terveystoimialan käyttösuunnitelman mukaan ottamalla käyttöön kaupunkiyhteinen huolen tunnistamisen työkalu, eli Common Approach (CA) -malli sekä vakiinnuttamalla Miten menee -mallia. CA-malli otetaan käyttöön yhteisen kielen vahvistamiseksi ja jaetun ymmärryksen rakentamiseksi kevästä 2021 alkaen. Ammattilaisten kyky sitoutua kokonaisvaltaiseen lasten ja nuorten huomioimiseen, kuulemiseen ja kohtaamiseen parane. Miten menee -mallin käyttöä riskiryhmien etsimisessä ja tunnistamisessa vakiinnutetaan. Sen tarkoituksena on vahvistaa asiakkaiden varhaista tukea, antaa eri tahoille keinoja tunnistaa hyvinvointia ja terveyttä uhkaavia riskejä ja tuen tarpeeseen liittyviä merkkejä sekä lisätä tietoisuutta tarjolla olevista palveluista.

Sosiaali- ja terveystoimialalla vakiinnutetaan lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelumallia yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa. Näiden käyttösuunnitelmaan kirjattujen varhaista tukea vahvistavien mallien lisäksi neuropsykiatrisen valmentajan (nepsy coach) koulutuksia on järjestetty ja tullaan järjestämään muun muassa lastensuojelussa, vammaispalveluissa ja nuorisotyössä.

Käyttösuunnitelman mukaisesti parannetaan lasten ja nuorten mielenterveystalveluja perustamalla perhekeskuksen yhteyteen uusi hoidollinen tiimi alle 13-vuotiaiden mielenterveystalveluihin ja vahvistetaan lastenpsykiatrisen työryhmän resursseja talousarvion puitteissa. Yhteistyötä eri toimijoiden kesken kehitetään siten, että hoitosuunnitelman mukaisia interventioita tarjotaan lapsille osana perhekeskuksen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Uusien rekrytointien myötä tehtävät laajenevat käsittämään kaupunkitasoisen lastenpsykiatrisen konsultaation muille lasten kanssa toimiville ammattilaisille sekä erikoissairaanhoidon kanssa sovitun työnjaon mukaisesti lastenpsykiatrisen arvioinnin, diagnostiikan ja hoito- ja kun-

toutussuunnitelmien laatimisen lapsille ja perheille niissä tilanteissa, joissa lapsella on esimerkiksi neuropsykiatrisia oireita.

Toiminnan tavoitteena on pystyä vastaamaan perustason lastenpsykiatrisesta tutkimuksesta, hoidosta ja konsultaatiosta ja kehittää lastenpsykiatrista toimintaa tiiviissä yhteistyössä kaupungin muiden lasten kanssa toimivien yksiköiden ja erikoissairaanhoidon kanssa. Toiminnan alettua perheen yhteyshenkilö voi auttaa perhettä ohjautumaan palveluihin tekemällä konsultaatiolähetteen ja kutsumalla palvelun edustajan mukaan, kun lapsen asiassa tarvitaan lääketieteellistä arviota.

Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta parannetaan käyttösuunnitelman mukaan vahvistamalla nuorisoasematoimintaa. Uusi nuorisoasema perustetaan vuoden 2021 aikana. Lastensuojelun ja HUSin lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa toteutetaan yhteinen piltti- ja tutkimushanke. Hankkeessa luodaan 10–18-vuotiaille niin sanotuille väliinpuotoajalapsille ja -nuorille tutkimusperusteinen, integroitu lapsen ja nuoren kehitysympäristöä vakauttava hoito- ja palvelumalli.

Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että erityislasten ja perheiden palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan parhaiten kehittämällä palveluketjuja edelleen ja lisäämällä yhteistyötä muiden toimialojen sekä erikoissairaanhoidon kanssa. Lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjun kehittämisen tavoitteena on ohjata eri toimijoita tunnistamaan kokonaisvaltaisesti asiakkaan elämäntilanne ja palvelutarpeen taso, jotta lapset, nuoret ja perheet saisivat oikea-aikaista ja oikein kohdennettua palvelua.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Erityislasten ja heidän perheidensä hyvinvointi lisääntyy, kun he ohjautuvat oikeisiin palveluihin ja saavat oikea-aikaista ja asiantuntevaa palvelua.”

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Viivi Väänänen, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 42303
viivi.vaananen(a)hel.fi

Terhi Tuominiemi-Lilja, perheiden erityispalvelujen päällikkö, puhelin: 310 55634
terhi.tuominiemi-lilja(a)hel.fi

Jonna Weckström, vammaisten sosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 89545
jonna.weckstrom(a)hel.fi